

2. Hoditi skupaj z ubogimi, izključenimi iz sveta, ranjenimi v lastnem dostojanstvu, v poslanstvu sprave in pravičnosti.

Simbol preference

Nujen pogoj, da bi bili tovariši na poti v Jezusovem stilu je, začenši z bližino z ubogimi, »oznanjati njegov evangelij upanja mnogim ubogim v današnjem svetu«. Približati se ubogim pomeni, usmeriti se proti človeškim periferijam in obrobju družbe, prilagoditi se načinu življenja in dela, primernemu za to situacijo, da bi bilo naše spremljanje verodostojno. Da bi dosegli ta cilj, se zavzemamo za razločevanje, na vseh ravneh Družbe, kdo so najbolj ranljivi in izključeni v našem okolju ter najti način, kako hoditi z njimi... Uboge spremljamo začenši od naše vere v Boga Očeta usmiljenja, ki vabi k spravi kot temelju novega človeštva.

Jezuitsko združenje za begunce p. Robin Schweiger

p. Robin Schweiger

P. Robin, ti si direktor Jezuitskega združenja za begunce v Sloveniji. Kako vidiš delovanje združenja po svetu in kaj konkretno na tem področju delate v Sloveniji? Je kakšna razlika med begunci in migranti? Do njih različno pristopate?

Letos smo praznovali 40. obletnico začetka Jezuitskega združenja za begunce (kratica je JRS iz angleške besede Jesuit refugee service), katerega ustanovni dan je bil 14.

november 1980. Začelo se je, ko je takratni vrhovni voditelj Družbe Jezusove (jezuitov) p. Pedro Arrupe videl tragiko in trpljenje vietnamskih beguncev na čolnih (boat people), ki so zapuščali svojo deželo. Pisal je takratnim provincialom, kaj naj stori. Po posvetovanju se je odločil, da ustanovi Jezuitsko združenje za begunce, ki naj pomaga takim ljudem. Danes deluje Jezuitsko združenje za begunce v več kot 50 deželah po svetu. Od leta 2002 ta nevladna organizacija z krščanskimi koreninami in navdihom deluje tudi v Sloveniji.

Poslanstvo Jezuitskega združenja za begunce je trojno: služiti, spremljati begunce ter zagovarjati njihove pravice. Jezuitsko združenje za begunce pomaga vsem ljudem na poti ne glede na vero, raso, narodno pripadnost ali politično prepričanost. Na vsakem kontinentu in v različnih državah se to trojno poslanstvo izraža na mnogotere načine. Jezuitsko združenje za begunce skrbi za begunce in za tiste, ki so bili prisiljeni zapustiti svojo domove in države na način, da skrbi za šolanje v begunskih taboriščih in drugih nastanitvenih kapacitetah; skrbi za nastanitev teh ljudi in njihovo mentalno zdravje; izvaja psihosocialno pomoč in različne vrste podpore za begunce. Dela pa tudi za spravo v različnih okoliščinah ter zagovarja pravice beguncev in tistih, ki so bili prisiljeni zapustiti svoje domove.

V Sloveniji je naše poslanstvo tudi raznoliko. Delujemo v Azilnem domu (Ljubljana), ki je institucija odprtega tipa in tudi v Centru za tujce (Postojna), ki je institucija zaprtega tipa in ga varuje slovenska policija. Pri našem delu nam pomagajo tudi prostovoljci in prostovoljke.

p. Robin s prostovoljci

V Azilnem domu obiskujemo prosilce za mednarodno zaščito. Izvajamo različne oblike psihosocialne pomoči. Za otroke imamo vrtec, odrasle pa učimo slovenski jezik. V Centru za tujce izvajamo predvsem psihosocialno pomoč, saj tujci v tem Centru živijo na nekaj kvadratnih metrih.

Bivanje v Centru, kjer jim je omejeno gibanje, povzroča stres in tesnobo. Zato je druženje z njimi pomembno in deluje anti-stresno. Izvajamo pa tudi pastoralno pomoč za katoličane v t.i. sobi za tišino, ki se nahaja v tem Centru.

Soba za tišino (prostor za molitev)

V uradu Jezuitskega združenja za begunce Slovenije (Ulica Janeza Pavla II, 13, Ljubljana) pa poskrbimo za pomoč pri integraciji beguncev v slovensko družbo. Pomembno je tudi delo z mediji pri ozaveščanju slovenske družbe glede begunskih, migracijskih in razvojnih vprašanj. V ta namen imamo vsako 4. nedeljo ob 18.30 na radiu Ognjišče oddajo »Gradimo odprto družbo«, kjer predstavimo različne teme z begunskega področja.

Razlika med begunci in migranti je. Begunci zapuščajo svojo domove in domovino zaradi vojn, podnebnih sprememb ter različnih vrst preganjanj in iščejo zaščito po navadi v (sosednji) tuji državi. Za migrante pa imamo predvsem v mislih ekonomske migrante, ki iščejo v tuji deželi boljše življenjske pogoje. Jezuitsko združenje za begunce pomaga vsem ljudem na poti ne glede na vero, raso ali politično prepričanje.

Kakšne so najpogostejše težave beguncev in migrantov in kako se jih vaša služba loti reševati? Lahko поделиš z nami kakšno pričevanje; lastna izkušnja ali njihova izkušnja?

Težave beguncev so različne. Po navadi so morali hitro zapustiti svoj dom in zbežati zaradi groženj, ki so jih doživeli. V novi deželi, v kateri se nahajajo, nimajo (mnogo) stikov s svojo družino, zato se velikokrat počutijo osamljene. Ne vedo, kaj bo z njihovo prošnjo za mednarodno zaščito. To čakanje na pozitivno rešitev, torej na status begunca,

je lahko težko in dolgo. Ne razumejo, zakaj morajo tako dolgo čakati na njihovo odobritev. Zato jim Jezuitsko združenje za begunce želi biti blizu in jim stati ob strani. To jim veliko pomeni. V Centru za tujce je t. i. psihosocialna pomoč tujcem, ki čakajo na izgon v lastno deželo, še toliko bolj pomembna, saj je njihova svoboda omejena. Včasih težko sprejmejo, da se morajo vrniti v svojo deželo, saj se njihove življenjske sanje niso uresničile, da bi lahko ostali kje v Evropi. Nekateri ne vedo niti tega, kje so in zakaj so nastanjeni v takih prostorih. Zato jim skušamo vlivati upanje, da bodo kmalu odšli ven iz tega Centra. Topla in jasna beseda, polna empatije, pomaga ustvariti tudi mostove prijateljstva. Ko jih obiskujemo teden za tednom, se to še posebej vidi. Zelo so veseli, da kdo pride od 'zunaj' in se zanima za njihovo osebno situacijo. Tako se počutijo bolj(š)e, saj ne občutijo, da so pozabljeni.

Igre brez meja

Prostovoljka z otroki

Kako vidiš prihodnost Evrope, kamor prihaja še posebej veliko število migrantov: Se bo kultura temeljno spremenila? Kaj to pomeni za krščanstvo v Evropi?

Obličje Evrope se spreminja in se bo še bolj v prihodnje, saj vsako leto prihajajo novi prosilci za mednarodno zaščito

in migranti. Vedeti moramo, da za svoj standard Evropa potrebuje migrante, saj nas je vedno manj na naši celini in se staramo. Kultura se ne bo še takoj temeljito spremenila, saj nas je še kar nekaj (sto) milijonov Evropejcev na tej celini. Pomembno je, da rešujemo vzroke, zakaj ljudje zapuščajo svoje države. Na primer vojna v Siriji že traja več kot 10 let. V Afganistanu je vojno stanje že več desetletij pod različnimi režimi, če omenim samo dva primera. Potrebno je reševanje izvorov konfliktov in ljudje ne bodo bežali. Mnoge države pa tudi potrebujejo t. i. razvojno pomoč, da se jim pomaga pri ekonomskem razvoju. Tako ljudje ne bodo zapuščali svojih domov in se bodo lažje odločali, da ostanejo v svoji domovini. Evropska unija že pomaga mnogim deželam in je velika donatorka finančnih sredstev revnim deželam.

Za krščanstvo v Evropi so migracije velik izziv. Mnogi se sprašujejo, kakšen naj bo odnos do njih. Pomagamo jim lahko predvsem pri integraciji v novo okolje. Ta integracija se lahko izraža pri iskanju stanovanja ali službe za te tujce. Morda celo kot pomoč pri učenju jezika dežele, v kateri se nahajajo. Tako se spletejo (nove) vezi in tudi medverski dialog postaja lažji. Evropa postaja vedno bolj multikulturna, multietnična in medverska. Če bomo to dejstvo (čim prej) sprejeli, bomo tudi lažje živeli skupaj.

Kakšna naj bo, glede na tvoje izkušnje in načela Jezuitskega združenja za begunce, drža domačega avtohtonega prebivalca do beguncev in migrantov?

Pomembno je, da jih sprejmemo kot brate in sestre, ki so zapustili svojo domovino zaradi različnih vrst preganjanj in drugih razlogov. Za nas kristjane so pomembne besede iz evangelija (Mt 25, 35), kjer nas Kristus vabi z besedami »tujec sem bil in ste me sprejeli«. Tudi spodbudne besede dobrodošlice in dejanja sprejemanja papeža Frančiška, ki jih je večkrat izrekel in pokazal v odnosu do beguncev, so pomembni kašipot za naše (krščansko) življenje.

Sprava med Slovenci

Posebna zelo velika skupina obrobnih v Sloveniji so posamezniki in družine, zaznamovani z drugo svetovno vojno, ki še vedno iščejo svoje enakovredno mesto v družbi in rehabilitacijo od stigmatizacije, da so bili med drugo svetovno vojno proti osvobodilni borbi za Slovenski narod, da so bili kolaboranti z okupatorjem itd.; ob dejstvu, da se je takrat na tem območju v prvi vrsti odvijala komunistična revolucija, ki je povzročila največji del žrtev med Slovenci; večinoma nedolžnih - še posebej med kristjani. Do rehabilitacije oz. sprave še ni prišlo, zato to ostaja temeljna boleča rana med Slovenci. Ker se s problemom sprave med Slovenci v smislu apostolata trenutno ne ukvarja nihče od slovenskih jezuitov, smo povabili zgodovinarja Dr. Jožeta Možina, da nam predstavi to problematiko in mogoče izzove tudi slovensko jezuitsko provinco in naše sodelavce k bolj intenzivnemu apostolskemu prizadevanju v to smer.

Dr. Jože Možina

Dr. Jože Možina

Dr. Jože Možina, vi ste doktorirali iz zgodovine na temo slovenske zgodovinske razdeljenosti med drugo svetovno vojno. Od tu se ukvarjate tudi z vprašanjem sprave. Izdali ste tudi izredno zanimivo zgodovinsko raziskavo (razširjeno doktorsko dizertacijo), ki v knjižni obliki nosi naslov Slovenski razkol. Vprašanje sprave in pravičnosti je za nas jezuite na svetovni ravni ena od štirih preferenc ali prednostnih nalog v naslednjih desetih letih, zato smo vam želeli za naš Anuarij ali letni zbornik zastaviti nekaj vprašanj v zvezi s spravo in pravičnostjo v Sloveniji.

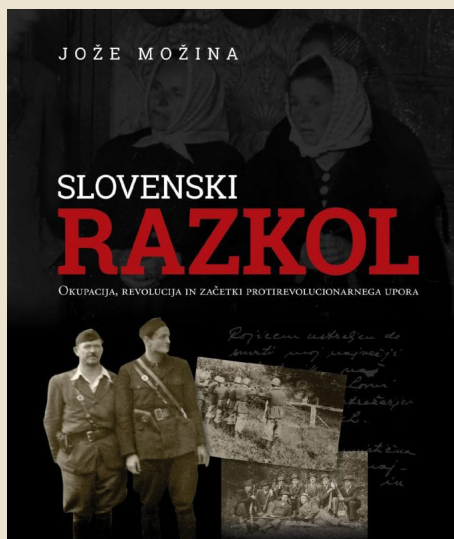
Sprava in pravičnost v Sloveniji sta gotovo najbolj pereči v smislu nespravljene slovenskega naroda zaradi dogodkov med in po II. svetovni vojni. Slovence je posebej

prizadela komunistična revolucija, ki se je skrivala za odporom proti Nemcem in Italijanom kot okupatorjem? Močni so glasovi v Sloveniji, tudi med nami jezuiti, da sprava pomeni to, da vse skupaj pozabimo, si damo roke in gremo naprej? Kako gledate na to? Je sprava brez razkritja resnice med stranema, ki se spravljata, mogoča? Zakaj je tako pomembna? Kaj je za vas sprava v slovenskem zgodovinskem kontekstu polpretekle zgodovine?

Sprava je v slovenskem novodobnem kontekstu dodobra spran, da ne rečem zlorabljen pojem, ki ga sam redko uporabljam. Razmišljam tako, da je beseda sprava krščanska kategorija, ki je nekrščanska stran ne razume v vsej celovitosti ali celo zlorablja. Sprava v svoji nedeljenosti pomeni priznanje krivde – se pravi resnice, kesanje, odpuščanje in tudi popravo storjenih krivic. Zadnjih 30 let govorenja o spravi kaže da je spravo v tem smislu razumela katoliška Cerkev s škofom Šuštarjem na čelu, nekrščanska stran in politika pa zagotovo ne. Kvečjemu so prišli do zgolj deklarativnega obžalovanja in izjav o pomiritvi. Mislim, da je povsem dovolj, če se skoncentriramo na pojem in vrednoto resnica, ki je hkrati tudi Resnica. Tu smo tudi bližje izvoru, saj gre za poimenovanje Boga z Jezusovimi besedami: »Jaz sem pot, resnica in življenje.« Pazimo, resnica je centralni del tega mogočnega sporočila! To pomeni, da je Resnica osrednje ime za Boga. Če se za hip odmaknemo od konteksta resnice v smislu 2. svetovne vojne in vrednotimo ta pojem univerzalno, nas hitro spomni, da je resnica poglavitna norma, tako rekoč edini pravi nekompromitiran oz. nesporen regulator vseh medčloveških razmerij. Začne se že s pogledom vase in vrednotenjem lastnih ravnanj, toliko bolj pa, če jo negujemo, ureja odnose v družinah, skupnostih, Cerkvi, politiki, na meddržavni ravni...

Kar se tiče naše polpreteklosti – resnica res ni črna bela, zato breme krivde ne pade le na eno stran. Vendar resnica po mojem vedenju in raziskovanju tudi ni nekje vmes in ni na sredini. Nadškof Šuštar se je v 90. letih opravičil za zla ravnanja, ki so jih zakrivali katoličani. Vedeti moramo, da gre tu za posamezne krivde ljudi, ki so počeli zla dejanja, tudi v imenu Cerkve ali vere. Ni pa moč govoriti o kolektivni krivdi katoliške Cerkve, o zlu, ki bi ga spočela za namen uničevanja življenj in premoženja ljudi.

Kvečjemu ima kler odgovornost, da je v začetni fazi, ko je komunistična gverila za poglavitno tarčo svojega nasilja izbrala neoborožene Slovence, pretežno katoličane, zavrnil upor proti temu nasilju. To se morda čudno sliši, bolj kompleksno je to razloženo v knjigi. Po drugi strani pa je komunistična partija, ki je povsem obvladovala in izkoriščala OF ter partizansko gibanje, zavestno in organizirano z vrha navzdol vodila revolucijo in ubila več kot 1000 neoboroženih civilnih oseb, preden se je proti njim začel civilni odpor, ki se je kasneje zaradi šibkosti povezal z okupatorjem. Nikogar ni smiselno opravičevati ali vnaprej obtoževati. Soditi pa moramo po vatlih tistega časa. In takrat je bilo za te ljudi manjše zlo okupator, ker, za razliko od komunistov, ni brezglavo ogrožal njihovih življenj in premoženja.

*Knjiga
Slovenski razkol*

Katera so najbolj poglavitna dejstva, ki jih je potrebno vedeti, je materija moje knjige Slovenski razkol, ki je doživela res izjemen odziv, ki je številne šokiral. Režimski zgodovinarji se po letu dni niso oglasili s kritično recenzijo, čeprav vem, da so izbirali »junaka«. Nihče ni želel napasti te raziskave, zato se skuša to, kar je zgodovinsko razkrito, minimalizirati z ignoranco. Ta ni bila uspešna, saj se je pokazalo, da prav zgodovina tega najbolj ključnega obdobja še kako zanima naše ljudi.

Na prvi predstavitvi knjige v Cankarjevem domu, decem-

bra 2019, sem zbranim, potem ko jih je več kot pol ostalo pred vrati Kosovelove dvorane, povedal, da sem seveda vesel obiska, da pa številčnost hkrati dokazuje, da to ni knjiga o zgodovini, ampak o preteklosti, ki jo živimo sedaj. Ljudje, na stotine jih je bilo po predstavitvah po Sloveniji - običajno so bili vedno potrebni dodatni stoli, da so lahko vsi prisostvovali - instinktivno čutijo, da gre pri soočenju s travmatično preteklostjo za olajšanje, v bistvu za lažje življenje v prihodnosti. Podobno mi povedo ostareli pričevalci po več urah televizijskega snemanja. Je težko, neprijetno, a ko je mimo, sledi olajšanje, sprostitev, nikomur ni žal. Prihodnost je manj obremenjena, če zdravimo rane preteklosti. Osnovni korak je, da o njih spregovorimo, v zgodovinskem smislu, da vzpostavimo sliko realnega dogajanja, ki ga bo pomagala razumeti.

Ukvarjanje s tako zapacano preteklostjo, kot jo imamo zaradi desetletja prikrivanja mi Slovenci, je nujna investicija v prihodnost. Zapacani preteklosti namreč ne moremo ubežati; že vsak od nas ne osebno, kaj šele, če je posegla v naše družine, vaške skupnosti in narod v celoti. Naj svoj pogled utemeljim s citatom iz knjige Slovenski razkol, ki kaže novo, širšo dimenzijo razumevanja in ki prepriča tudi tiste, ki v dobri veri menijo, da je ukvarjanje s tem zgodovinskim obdobjem nepotrebno, da širi razdor, da je bolje, da bi pozabili, ne govorili o tem.... Žal je moja izkušnja taka, da to ni mogoče, še manj rentabilno, ker se nepredelana zgodovina vrača. Prizadeta je namreč duša ljudi ter naroda in prizadetost, travma, se seli na potomce.

»Posledice vojne in poveljnega nasilja so marsikje zapustile trajno prizadetost in strah, po drugi strani pa tudi okvarjen čut za minimalna etična merila – za to, kaj je prav. Od tod izvirajo brezbržnost, izključevanje, besni napadi ali smešenje žrtev, njihovih svojcev, raziskovalcev medvojne zgodovine in tistih, ki si prizadevajo za pokop ali spomin umorjenih med vojno in po njej. Hkrati pa so take razmere, ki očitno krnijo sožitje v družbi, izrazito škodljive, saj se na ta način izgublja potencial, ki ga predstavlja v temeljnih vrednotah poenoten in povezan narod. Da ne govorimo o pojavu nižje ravni medčloveških odnosov in sodelovanja za skupno dobro, kar je tudi posledica ignoriranja zgodovinskih dejstev. Ali kot pravi muslimanska žena, ki je

v srbskih pokolih v Srebrenici leta 1995 izgubila najdražje: „Brez resnice ni pravice, brez pravice ni zaupanja, brez zaupanja pa ni sprave.“«

Ukvarjanje s preteklostjo, kot se ga loteva to delo, še zdaleč ni pomembno le zaradi zgodovine same. Zgodovina kot stroka je tu le potrebno orodje za razklenitev uroka, s katerim je zaradi nasilja med vojno in po njej travmatizirana slovenska nacija. Kljub temu, da starejše generacije, ki so slovenski razkol doživele neposredno, odhajajo, temu, kar se je zgodilo, ne moremo ubežati. Raziskovalci genetike so namreč v zadnjih letih dokazali, da se posttravmatski sindrom oz. travmatična doživetja zapisujejo v DNK ter se tako z genskim materialom prenašajo na potomce. To pomeni, da imamo v genih vtisnjene hude stiske in poškodbe duha naših prednikov, ne glede na to, ali se tega zavedamo ali ne. Sodobna znanost na področju epigenetike čedalje bolj uspešno dokazuje mehanizme prenosa travme na naslednje generacije, ki ne poteka le na ravni vedenjskih oz. družinskih vzorcev, ampak gre za veliko več: „Počasi, a zanesljivo, nam znanost prinaša empirične dokaze o zapuščini, ki jo čutimo v naših kosteh, poznamo iz naših sanj in iz naših strahov.“ In ker gre za nezavedne vzorce, so lahko posledice težje kot pri neposrednih udeležencih oz. žrtvah, ki vzroke za svojo stisko poznajo. Učinki travm, ki so jih doživeli starši, se na potomcih odražajo izrazito negativno. Raziskave Rachel Yahuda na primeru žrtev holokavsta so pokazale, da imajo otroci mater s posttravmatsko stresno motnjo trikrat pogosteje to motnjo tudi sami. Kjer je bil poleg matere s tem soočen še oče, imajo njihovi otroci od tri do štirikrat več težav z depresijo, tesnobo in zlorabo substanc. Taki otroci v primerjavi s kontrolno skupino proizvajajo manj kortizola, hormona, ki pomaga obvladovati stres. Enako velja za otroke mater, ki so bile noseče v času terorističnega napada 11. septembra 2001. Ta pomembna odkritja nas lahko le utrjujejo v spoznanju, kako pomembno je raziskovanje travmatičnih obdobij naše zgodovine.

Spoznanje, da povzročajo bolečino in bolezen tudi travme, ki jih nikoli nismo doživeli, ampak le podedovali, nam pomaga razumeti tudi sedanje stanje slovenske družbe in posameznikov s povsem novega zornega kota. Bolj ko

skušamo nedorečeno zgodovinsko obdobje potiskati v pozabo, ne da bi ga dojeli, bolj se nam njegove posledice kažejo na nezavedni ravni. Travme zares sežejo globoko, ker spodkopavajo človekovo zaupanje – pa ne le zaupanje v lastno osebnost, ampak tudi v družbo, v kateri živimo: „Naše zaupanje v svet je kršeno, pogosto porušeno.“ Edini način, da se travmatični podedovani vzorci v naši naciji ne odražajo negativno, je spoznavanje zgodovine, posebej najtežjih obdobij, soočenje z resnico in moralno ovrednotenje dogajanja. To pomeni tudi popravo krivic in kaznovanje odgovornih.

/iz Sklepne analize knjige Slovenski razkol, okupacija, revolucija in začetki protirevolucionarnega upora. Več na www.jozemozina.si/

